

Катерина Тулба

Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВІРНОЇ ПРАКТИКИ УКРАЇНИ ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМНИХ МІЖНАРОДНИХ ПОЇЗДОК ГРОМАДЯН

Kateryna Tulba

V.M. Koretsky Institute of State and Law of National Academy of Sciences of Ukraine

PECULIARITIES OF UKRAINE'S TREATIES PRACTICE ON LEGAL REGULATION OF MUTUAL INTERNATIONAL TRAVEL OF CITIZENS

The article analyzes the main international agreements concluded by Ukraine, which stipulate conditions for the simplification or the abolition of visa regimes for citizens of the contracting countries or certain categories thereof. According to the results of the analysis of the provisions of international agreements, the concept of mutual travel, international agreements on mutual travel of citizens, liberalization of the visa regime are formulated.

The study identifies general and special features of international treaties on mutual travel. In addition, international treaties on mutual travel, on the liberalization and the abolition of visa regimes are classified according to certain criteria. The list of normative documents defining the general principles of legal provision of mutual international travel of citizens is given.

According to the results of the study, the importance of the comparative legal analysis has been determined for further improvement of the legal regulation of ensuring the right of a person to free movement.

Keywords: mutual travel, regime of visa liberalization, international treaties on mutual travel, simplification and abolition of visa regimes.

Реалізація Україною міжнародної правосуб'єктності отримала подальший розвиток зі здобуття нею незалежності у 1991 році. Передумовами такої реалізації одразу після ухвалення Акту проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року було універсальне правонаступництво Україною міжнародних договорів Української Радянської Соціалістичної Республіки та часткове – Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Серед «успадкованих» договорів не останнє місце за кількістю посідали договори про умови спрощення або скасування візового режиму поїздок громадян договірних держав чи певних їх категорій, що здійснюють міжнародні поїздки. Тобто формування договірної практики України у сфері правового регулювання здійснення міжнародних поїздок громадян фактично розпочалось ще за радянських часів, і набуло подальшого активного розвитку в період становлення України як самостійного гравця на міжнародній арені. Початковим етапом такого формування стало укладання ряду двосторонніх угод, якими переважно визначались умови спрощення чи скасування візового режиму для громадян, які здійснюють міжнародні поїздки по дипломатичних та службових паспортах.

Укладення вказаних міжнародних договорів стало основою для подальшої лібералізації та скасування візових режимів для інших категорій громадян. О.Б. Німко та С.М. Мамчур констатують: «за останні десять років Україна уклала низку міжнародних договорів, що передбачають спрощення перетину державного кордону інших країн, безвізові поїздки громадян, впорядковують інші питання, які безпосередньо стосуються вільного пересування не лише громадян України, але й іноземців»¹.

¹ Німко, О.Б., Мамчур, С.М. (2016). Адміністративно-правове регулювання реадмісії в Україні. *Форум права*, 4, 229-235. <http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7915/1/FP_2016_4_229-235.pdf> (2018, квітень, 12).

Проте вказані категорії міжнародних договорів не привертали належної уваги з боку юристів-міжнародників та науковців, що підтверджує актуальність теми даного публікації.

Ю.Б.Курилюк зазначає: «Україною укладено низку угод щодо спрощеного перетинання державного кордону нашої держави, безвізових поїздок громадян, а також із інших питань, що заохочують вільне пересування як громадян України, так і іноземців. На цьому тлі імміграційної відкритості значна частина сфер життя суспільства опинилась недостатньо захищеною. Одні країни перетворилися на постачальників мігрантів, інші – на країни призначення, а деяким була приготована роль країн транзиту»¹. Враховуючи складність та важливе функціональне призначення міжнародних відносин виникає гостра наукова необхідність у здійсненні порівняльно-правового аналізу міжнародних договорів у сфері взаємних поїздок громадян. Тому, цілком закономірною виявляється актуальність відповідного напрямку дослідження. Це дозволить з'ясувати поточний стан договірної регулювання взаємних поїздок громадян, визначити динаміку їх розвитку, а також зміст та особливості договорів у сфері взаємних поїздок громадян.

З нашої точки зору під міжнародними договорами про взаємні поїздки громадян слід розуміти комплекс укладених між державами і міждержавними об'єднаннями дво- та багатосторонніх договірних актів, положення яких визначають умови та порядок здійснення в'їзду, виїзду, транзитного проїзду та тимчасового перебування громадян держав – сторін відповідних договорів на засадах взаємності.

Слід зазначити, що договорам про взаємні поїздки громадян властиві усі загальні ознаки міжнародних договорів. При цьому їм властиві ті самі ознаки, що й договорам про скасування та спрощення візових режимів, зокрема, що стосується форми, правової природи та сторін договору. Особливі ознаки міжнародних договорів про взаємні поїздки громадян можна виявити, насамперед, в істотних умовах цих договорів. Змістом міжнародних договорів про взаємні поїздки громадян є сукупність істотних умов здійснення в'їзду, виїзду, транзитного проїзду та тимчасового перебування громадян держав-сторін договору на засадах взаємності. Зокрема, такими істотними умовами є: перелік документів, що видаються громадянам України та іноземним громадянам для здійснення поїздок; вимоги щодо наявності або відсутності віз; особливості поїздок неповнолітніх громадян; місце перетину кордону; зобов'язання щодо дотримання правил і процедур перетину державного кордону; строки тимчасового перебування на території України/іноземної держави; умови звільнення від обов'язку отримання візи та ін.

Ключовим у процесі дослідження є визначення поняття лібералізація візового режиму, що передбачає процес, який вказує на зміну умов отримання віз (від спрощення до скасування необхідності їх отримання); взаємність – на спільну дію договору та його умов: договір визначає права та обов'язки обох сторін договору, а його умови однаково поширюються й мають однаковий зміст, значення та обов'язковість для громадян обох держав та міждержавних об'єднань – сторін договору.

Поняття «взаємні поїздки», що вживається у назвах договорів, вказує на те, що міжнародний документ на засадах взаємності регламентує умови здійснення поїздок громадянами. При цьому, як випливає з наведеного, договір про взаємні поїздки може укладатись або до нього можуть вноситись зміни з метою лібералізації візового режиму між конкретними державами. Підтвердженням зазначеного вище можуть додатково слугувати матеріали, розміщені у наукових та інших інформаційних джерелах, які присвячені лібералізації, але містять згадки або ж у яких повноцінно розкриваються питання договорів про взаємні поїздки громадян. Наприклад, С.І. Мітряєва, ведучи мову про лібералізацію візового режиму, зазначає про особливості здійснення взаємних поїздок громадян України та Білорусі², А.В.Шендеровська обґрунтовує актуальність питання лібералізації та згадує договори про взаємні поїздки громадян³.

Слід відзначити, що окремі міжнародні договори можуть укладатись безпосередньо з метою договірної впорядкування процесу лібералізації – маємо на увазі договори про спрощення та

¹ Курилюк, Ю.Б. (2013). Рєадмісія осіб: досвід Державної прикордонної служби України. *Науковий вісник Державної прикордонної служби*, 3, 35.

² Мітряєва, С.І. (2014) Лібералізація візового режиму між Україною та Європейським Союзом. *Стратегічні пріоритети*, 2 (31), 146-153.

³ Шендеровська А.В. (2013). Характеристика взаємовідносин між Україною та ЄС у візовій сфері у період 1991-2005 років. *Часопис Київського університету права*, 3. 391-395.

скасування візового режиму, обмежені питанням візового режиму. У такому разі, договори про взаємні поїздки можуть бути частково визнані як договори про лібералізацію, оскільки вони, як випливає з їх назви, мають на меті урегулювати умови здійснення поїздок, не обмежуючись питанням отримання віз.

Доцільним буде визначення різновидів міжнародних договорів про взаємні поїздки громадян, оскільки це дозволить їх узагальнити та акцентувати увагу на тих критеріях, які становитимуть основу їх подальшого порівняльно-правового дослідження. В якості критеріїв класифікації міжнародних договорів про взаємні поїздки громадян вважаємо за можливе виокремити наступні.

1. Залежно від назви міжнародні договори про взаємні поїздки громадян поділяються на договори: а) «Про умови взаємних поїздок громадян» (Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про умови взаємних поїздок громадян від 22 грудня 2011 р.¹; Угода між Урядом України та Урядом Республіки Чилі про умови взаємних поїздок громадян від 24 квітня 2015 р.²; Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Узбекистан про умови взаємних поїздок громадян від 12 жовтня 2000 р.³); б) «Про умови поїздок громадян» (Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Угорської Республіки про умови поїздок громадян від 09 жовтня 2003 р.⁴; Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про умови поїздок громадян від 30 липня 2003 р.⁵); в) «Про безвізові поїздки громадян» (Угода між Кабінетом Міністрів України і Виконавчою Владою Грузії про безвізові поїздки громадян від 31 березня 1999 р.⁶; Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про безвізові поїздки громадян від 12 червня 2009 р.⁷; Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Молдова про безвізові поїздки громадян від 18 травня 2001 р.⁸); г) «Про умови взаємних безвізових поїздок громадян з дипломатичними та службовими паспортами» (Угода між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Бразилія про умови взаємних безвізових поїздок громадян з дипломатичними та службовими паспортами від 25 жовтня 1995 р.⁹); д) «Про безвізові поїздки громадян по дипломатичних та службових паспортах» (Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Албанія про безвізові поїздки громадян по дипломатичних та службових паспортах від 19 квітня 2002 р.¹⁰; Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Гвінейської Республіки про безвізові поїздки громадян по дипломатичних та службових паспортах від 17 червня 1998 р.¹¹).

¹ Угода про умови взаємних поїздок громадян 2011 (Кабінет Міністрів України та Уряд Турецької Республіки). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/792_078> (2018, квітень, 21).

² Угода про умови взаємних поїздок громадян 2015 (Уряд України та Уряд Республіки Чилі). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/152_010> (2018, квітень, 21).

³ Угода про умови взаємних поїздок громадян 2000 (Кабінет Міністрів України та Уряд Республіки Узбекистан). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/860_050> (2018, квітень, 21).

⁴ Угода про умови поїздок громадян 2003 (Кабінет Міністрів України та Уряд Угорської Республіки). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/348_039> (2018, квітень, 21).

⁵ Угода про умови поїздок громадян 2003 (Кабінет Міністрів України та Уряд Республіки Польща). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/616_043> (2018, квітень, 21).

⁶ Угода про безвізові поїздки громадян 1999 (Кабінет Міністрів України і Виконавча Влада Грузії). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/268_052> (2018, квітень, 21).

⁷ Угода про безвізові поїздки громадян 2009 (Кабінет Міністрів України та Уряд Республіки Білорусь). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/112_160> (2018, квітень, 21).

⁸ Угода про безвізові поїздки громадян 2001 (Кабінет Міністрів України та Уряд Республіки Молдова). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/498_062> (2018, квітень, 21).

⁹ Угода про умови взаємних безвізових поїздок громадян з дипломатичними та службовими паспортами 1995 (Уряд України та Уряд Федеративної Республіки Бразилія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/076_003> (2018, квітень, 21).

¹⁰ Угода про безвізові поїздки громадян по дипломатичних та службових паспортах 2002 (Кабінет Міністрів України і Уряд Республіки Албанія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/008_003> (2018, квітень, 21).

¹¹ Угода про безвізові поїздки громадян по дипломатичних та службових паспортах 1998 (Кабінет Міністрів України та Уряд Гвінейської Республіки). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/324_004> (2018, квітень, 21).

2. Залежно від кола суб'єктів, на яких поширюється дія міжнародних договорів про взаємні поїздки громадян, вони поділяються на: а) загальні, які стосуються необмеженої кількості громадян, тобто поширюються на усіх громадян держав-учасниць угоди (Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Болгарія про взаємні поїздки громадян від 15 листопада 2001 р.¹; Угода між Урядом України та Урядом Республіки Куба про умови взаємних поїздок громадян від 20 травня 1995 р.²; б) спеціальні, основним призначенням яких, є врегулювання умов здійснення поїздок лише окремими, тобто чітко визначеними категоріями громадян. Наприклад, щодо тих суб'єктів, які мають спеціальний статус – громадяни з дипломатичними та службовими паспортами (Угода між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Бразилія про умови взаємних безвізових поїздок громадян з дипломатичними та службовими паспортами від 25 жовтня 1995 р.³; Угода Між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Албанія про безвізові поїздки громадян по дипломатичних та службових паспортах від 19 квітня 2002 р.⁴; Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Ізраїль про відмову від візових вимог для осіб, які користуються паспортами громадянина або службовими паспортами України та Держави Ізраїль від 15 вересня 2010 р.⁵).

3. Залежно від призначення міжнародні договори про взаємні поїздки громадян поділяються на: а) ті, що націлені на спрощення режиму в'їзду, виїзду і руху громадян (Угода Між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Албанія про безвізові поїздки громадян по дипломатичних та службових паспортах від 19 квітня 2002 р.⁶; б) ті, що націлені на розвиток стосунків між державами; зміцнення політичних, економічних, торгових, науково-технічних та культурних зв'язків (Угода між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Бразилія про умови взаємних безвізових поїздок громадян з дипломатичними та службовими паспортами від 25 жовтня 1995 р.⁷); в) ті, що стосуються спрощення режиму взаємних поїздок громадян обох держав; поглиблення співробітництва (Угода між Урядом України та Урядом Республіки Болгарія про взаємні поїздки громадян від 15 листопада 2001 р.⁸ тощо).

Вказаний перелік різновидів міжнародних договорів можливо продовжувати, оскільки він переважно залежить від особливостей відносин між Україною та тією державою, з якою укладається міжнародний договір.

До складу міжнародних актів, що регламентують взаємні міжнародні поїздки громадян відносяться:

1) міжнародні угоди (наприклад, угоди між Україною та міжнародними організаціями з приводу встановлення правових режимів здійснення поїздок, наприклад: Угода між Україною

¹ Угода про взаємні поїздки громадян 2001 (Кабінет Міністрів України і Уряд Республіки Болгарія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/100_058> (2018, квітень, 21).

² Угода про умови взаємних поїздок громадян 1995 (Уряд України та Уряд Республіки Куба). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/192_013> (2018, квітень, 21).

³ Угода про умови взаємних безвізових поїздок громадян з дипломатичними та службовими паспортами 1995 (Уряд України та Уряд Федеративної Республіки Бразилія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/076_003> (2018, квітень, 21).

⁴ Угода про безвізові поїздки громадян по дипломатичних та службових паспортах 2002 (Кабінет Міністрів України і Уряд Республіки Албанія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/008_003> (21 квітня 2018).

⁵ Угода про відмову від візових вимог для осіб, які користуються паспортами громадянина або службовими паспортами України та Держави Ізраїль 2010 (Кабінет Міністрів України та Уряд Держави Ізраїль). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/376_042> (2018, квітень, 21).

⁶ Угода про безвізові поїздки громадян по дипломатичних та службових паспортах 2002 (Кабінет Міністрів України і Уряд Республіки Албанія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/008_003> (2018, квітень, 21).

⁷ Угода про умови взаємних безвізових поїздок громадян з дипломатичними та службовими паспортами 1995 (Уряд України та Уряд Федеративної Республіки Бразилія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/076_003> (2018, квітень, 21).

⁸ Угода про взаємні поїздки громадян 2001 (Кабінет Міністрів України і Уряд Республіки Болгарія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/100_058> (2018, квітень, 21).

та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз від 18 червня 2007 р.¹, Угода між Україною та Європейським Союзом про внесення змін до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз від 23 липня 2012 р.²).

2) угоди між Україною та окремими державами (наприклад, про взаємне скасування візового режиму для осіб, які користуються /власників/пред'явників дипломатичних, службових та спеціальних/офіційних паспортів, зокрема: між Урядом Словацької Республіки і Кабінетом Міністрів України від 8 червня 2000 р. (у формі обміну нотами); між Кабінетом Міністрів України та Швейцарською Федеральною Радою від 11 липня 2003 р.³; між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Сінгапур від 26 червня 2006 р. (у формі обміну нотами); між Урядом України та Урядом Туніської Республіки від 29 листопада 2014 р.⁴ тощо);

3) регламентні акти, що приймаються державами або міждержавними об'єднаннями (в першу чергу, ЄС), серед яких можемо виділити наступні: Регламент Ради ЄС від 15 березня 2001 р. № 539/2001, який встановлює список третіх країн, громадяни яких зобов'язані мати візи при перетинанні зовнішніх кордонів ЄС, та країн, громадяни яких звільнені від дотримання названої вимоги⁵; Шенгенський кодекс про кордони (Регламент ЄС від 15 березня 2006 р. № 562/2006, який встановлює Кодекс Співтовариства про режим перетинання людьми кордонів⁶); Регламент № 1931/2006 про встановлення правил по відношенню до малого прикордонного руху на зовнішніх сухопутних кордонах держав-членів та про зміну положень Шенгенської конвенції від 20 грудня 2006 р.⁷; Регламент № 810/2009 ЄС, що встановлює Кодекс Спільноти з візових питань (Візовий Кодекс ЄС) від 13 липня 2009 р.⁸

Отже, у якості проміжного підсумку до викладеного, можемо зауважити, що зазначені нормативні документи створюють загальні засади правового забезпечення взаємних міжнародних поїздок громадян. Разом з тим, сутність, механізм, правові режими та інші аспекти, тобто детальна регламентація процесу реалізації права на свободу поїздок, урегульоване низкою правових актів спеціального характеру. Зауважимо, що спеціальний характер полягає у тому, що ці нормативні документи присвячені виключно правовій регламентації певного виду суспільних відносин, а саме таких відносин, які стосуються здійснення міжнародних поїздок транскордонного характеру.

Зважаючи на викладене, вважаємо за доцільне здійснити класифікацію різновидів міжнародних договорів про лібералізацію візового режиму відповідно до наступної системи критеріїв:

1) залежно від статусу сторін договору: а) міжнародний договір про лібералізацію візового режиму між Україною та міждержавними об'єднаннями (наприклад, Угода між Україною та

¹ Угода про спрощення оформлення віз 2007 (Україна та Європейське Співтовариство). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_850> (2018, квітень, 21).

² Угода про внесення змін до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз 2012 (Україна та Європейський Союз). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b15> (2018, квітень, 21).

³ Угода про взаємне скасування візового режиму для власників дипломатичних, службових та спеціальних паспортів 2003 (Кабінет Міністрів України та Швейцарська Федеральна Рада). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/756_021> (2018, квітень, 21).

⁴ Угода про взаємне скасування візового режиму для пред'явників дипломатичних, службових та спеціальних паспортів 2014 (Уряд України та Уряд Туніської Республіки). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/788_013> (2018, квітень, 21).

⁵ Regulation listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement 2001 (The Council of the European Union). <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32001R0539>> (2018, квітень, 21).

⁶ Regulation establishing a community code on the rules governing the movement of persons across borders (schengen borders code) 2006 (European Parliament and European Council). <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32006R0562>> (2018, квітень, 21).

⁷ Регламент об установлении правил в отношении малого пограничного движения на внешних сухопутных границах государств-членов и об изменении положений Шенгенской конвенции 2006 (Европейский Парламент и Совет). *Официальный сайт Верховного Совета Украины*. < (2018, квітень, 21).

⁸ Regulation establishing a Community Code on Visas (Visa Code) 2009 (European Parliament and European Council) <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32009R0810>> (2018, квітень, 21).

Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз від 18 червня 2007 р.¹); б) міжнародний договір про лібералізацію візового режиму між Україною та окремими державами (наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Королівства Данія про спрощення оформлення віз від 16 березня 2007 р.²).

2) залежно від назв міжнародних договорів про лібералізацію візового режиму їх можливо поділити на договори про: а) спрощення оформлення віз (наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Швейцарії про спрощення візового режиму від 07 червня 2017 р.); б) взаємне скасування візового режиму (наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України та Швейцарською Федеральною Радою про взаємне скасування візового режиму для власників дипломатичних, службових та спеціальних паспортів від 11 липня 2003 р.³); в) взаємне скасування візових вимог (наприклад, Угода (у формі обміну нотами) між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Сінгапур про взаємне скасування візових вимог для осіб, які користуються дипломатичними, службовими та офіційними паспортами від 26 червня 2006 р.); г) відмову від візових вимог (наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Сербія про відмову від візових вимог для громадян від 31 травня 2011 р.⁴); д) безвізові поїздки громадян (наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України і Виконавчою Владою Грузії про безвізові поїздки громадян від 31 березня 1999 р.⁵); є) взаємні поїздки громадян (наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Таджикистан про взаємні поїздки громадян від 29 серпня 2002 р.⁶) тощо. При цьому, наголосимо на окремих перевагах такої класифікації, яка фактично відображає, а разом з тим і вказує на розмаїття назв договорів, які укладаються у відповідній сфері, що значно полегшує та спрощує пошук необхідного нормативного матеріалу. Водночас, назва міжнародних договорів фактично вказує на предмет регулювання норм права, які ним закріплюються, проте не характеризує їх зміст;

3) залежно від змісту міжнародні договори про лібералізацію візового режиму поділяються на договори про: а) скасування візового режиму (наприклад, Угода між Урядом України та Урядом Королівства Таїланд про скасування візових вимог для пред'явників дипломатичних, службових та офіційних паспортів від 05 березня 2008 р.⁷); б) спрощення візового режиму (наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Данія про внесення змін до Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Данія про спрощення оформлення віз від 10 листопада 2014 р.⁸). Наприклад, у межах групи договорів про скасування ми можемо виділити за критерієм назви такі види: про взаємне скасування візового режиму; про взаємне скасування візових вимог; про відмову від візових вимог. Однак, за змістом – усі вони визначають умови скасування і, відповідно, не відрізняються. Окрім того, ми можемо деталізувати класифікацію за критерієм змісту, рухаючись в іншому напрямку, – договори можуть різнитись між собою залежно від тих

¹ Угода про спрощення оформлення віз 2007 (Україна та Європейське Співтовариство). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_850> (2018, квітень, 21).

² Угода про спрощення оформлення віз 2007 (Кабінет Міністрів України і Уряд Королівства Данія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/208_016> (2018, квітень, 21).

³ Угода про взаємне скасування візового режиму для власників дипломатичних, службових та спеціальних паспортів 2003 (Кабінет Міністрів України та Швейцарська Федеральна Рада). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/756_021> (2018, квітень, 21).

⁴ Угода про відмову від візових вимог для громадян 2011 (Кабінет Міністрів України та Уряд Республіки Сербія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/893_005> (2018, квітень, 21).

⁵ Угода про безвізові поїздки громадян 1999 (Кабінет Міністрів України і Виконавча Влада Грузії). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/268_052> (2018, квітень, 21).

⁶ Угода про взаємні поїздки громадян 2002 (Кабінет Міністрів України і Уряд Республіки Таджикистан). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/762_010> (2018, квітень, 21).

⁷ Угода про скасування візових вимог для пред'явників дипломатичних, службових та офіційних паспортів 2008 (Уряд України та Уряд Королівства Таїланд). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/764_006> (2018, квітень, 21).

⁸ Угода про внесення змін до Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Данія про спрощення оформлення віз 2014 (Кабінет Міністрів України та Уряд Королівства Данія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/208_030> (2018, квітень, 21).

істотних умов, які в них містяться (адже однакова назва або призначення ще не є гарантом ідентичності текстів договорів, тотожності істотних умов, типовості формулювань);

4) залежно від призначення міжнародних договорів про лібералізацію візового режиму: договори, спрямовані на скасування візових вимог, та договори, призначені для спрощення візових вимог. По суті, ця та попередня класифікації нічим не відрізняються одна від одної, однак заслуговують на існування, адже вони підкреслюють різні аспекти укладення договорів – мета укладення (спростити чи скасувати) та короткий зміст (сукупність умов спрощення чи умов скасування, які, по суті, визначаються після того, як буде встановлено мету укладення відповідного договору);

5) залежно від суб'єктів поширення положень міжнародного договору про лібералізацію візового режиму: міжнародний договір про лібералізацію візового режиму для: а) усіх громадян (наприклад, Угода між Урядом України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про умови взаємних безвізових поїздок громадян від 21 жовтня 1993 р.¹); б) окремих категорій громадян (наприклад, положення Угоди між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Бразилія про умови взаємних безвізових поїздок громадян з дипломатичними та службовими паспортами від 25 жовтня 1995 р.², що стосуються спрощення візового режиму для тих громадян, які отримали дипломатичні та службові паспорти) тощо.

Наведений перелік різновидів міжнародних договорів про лібералізацію візового режиму, на нашу думку, не вичерпують усі критерії, за якими можливо класифікувати міжнародні договори, однак відображають основні їх різновиди.

Вважаємо за доцільне здійснити аналіз положень вказаних міжнародних договорів за наступними двома критеріями, а саме за структурою та за змістом. У цьому контексті підкреслимо, що усі перераховані вище міжнародні договори про лібералізацію візового режиму мають приблизно однакову структуру: преамбулу та від 13 до 14 статей, остання з яких є прикінцевими положеннями. У змісті більшість міжнародних договорів закріплюють: 1) мета й сферу застосування; 2) загальні положення; 3) визначення термінів; 4) перелік документів, що підтверджують мету подорожі; 5) умови і порядок оформлення багаторазових віз; 6) умови і порядок здійснення плати за оброблення заяв про оформлення віз; 7) тривалість процедури оброблення заяв про оформлення віз; 8) особливості виїзду громадянина у випадку втрати або викрадення документів; 9) порядок і умови подовження строку дії візи за виняткових обставин; 10) статус та порядок використання дипломатичних паспортів; 11) особливості територіальної дії віз; 12) прикінцеві положення, що визначають порядок набрання чинності договором, особливості дії окремих його положень тощо.

Окрім того, у змісті Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз від 18 червня 2007 р.³ є положення щодо правового статусу Спільного комітету для реалізації цієї Угоди, тобто вводиться окрема інституційна одиниця, яка наділяється повноваженнями щодо реалізації положень вказаної Угоди. А у положеннях ст. 13 Угоди закріплено норму права, котра регламентує зв'язок цієї Угоди з двосторонніми угодами між Україною та державами-членами Європейського Співтовариства. Положення Угод з Урядом Королівства Данія та з Урядом Королівства Норвегія включають в себе умову щодо моніторингу Угоди (ст.12), а Угода з Урядом Ісландії містить ст.12, в якій визначаються порядок здійснення спільних консультацій сторонами.

З точки зору структури міжнародних договорів цікавим є й те, що до усіх названих угод, окрім укладеної з Урядом Ісландії, додаються певні декларації та протоколи.

Водночас, на наш погляд, угода з Європейським Співтовариством виступає певним орієнтиром та шаблоном для укладення решти угод, що й обумовлює схожість їх структури та

¹ Угода про умови взаємних безвізових поїздок громадян 1993 (Уряд України та Уряд Соціалістичної Республіки В'єтнам). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/704_017> (2018, квітень, 21).

² Угода про умови взаємних безвізових поїздок громадян з дипломатичними та службовими паспортами 1995 (Уряд України та Уряд Федеративної Республіки Бразилія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/076_003> (2018, квітень, 21).

³ Угода про спрощення оформлення віз 2007 (Україна та Європейське Співтовариство). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_850> (2018, квітень, 21).

змісту. Таке припущення підтверджується положеннями спільних декларацій стосовно Данії, Ісландії та Норвегії, доданих до угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз. Зокрема, усі вони містять рекомендацію щодо того, щоб органи влади України, Норвегії, Ісландії та Данії невідкладно уклали двосторонні угоди з метою спрощення процедури оформлення віз на аналогічних умовах, які передбачені Угодою між Україною та Європейським Співтовариством.

Ведучи мову про спільні ознаки та відмінності положень вказаних угод, доцільно звернути увагу й на питання сутності їх положень. Так, абсолютно ідентичними за змістом та застосованими у тексті формулюваннями (за винятком назв сторін Угоди та похідних від них категорій) у цих угодах є ст.ст. 1, 2, 7, 9. При цьому, ст. 8 є тотожною за змістом та формулюванням, однак відмінною за порядком викладу словесних зворотів в угоді з Урядом Королівства Данія. Аналогічно, ч. 2 ст. 10 має однаковий зміст, але викладена з певними відмінностями: в угодах з урядами Ісландії та Королівства Норвегія вимоги ч. 2 ст. 10 закріплені одним чином («загальний строк перебування осіб, зазначених в пункті 1 цієї статті, на території Ісландії та інших держав – членів Шенгенської Угоди не повинен перевищувати 90 днів протягом періоду в 180 днів»), а в угодах з Європейським Співтовариством та Урядом Королівства Данія – іншим чином («особи, зазначені в пункті 1 цієї статті, можуть перебувати на території держав-членів протягом періоду, що не перевищує 90 днів, протягом періоду в 180 днів»). У свою чергу, зміст ст. 11 є повністю ідентичним за тим лише виключенням, що у решті угод серед нормативних підстав набуття права на подорожування територією держави на рівних умовах з її громадянами згадуються, окрім національного законодавства стосовно національної безпеки, також і правила Європейського Співтовариства, які передбачають оформлення віз з обмеженою територіальною дією.

Таким чином, можемо підсумувати, що угоди про спрощення візового режиму встановлюють низку умов перетину державного кордону, які є спрощеними у порівнянні із загальними правилами перетину кордону та перебування в іншій державі. Їх спрощений характер виражається у: 1) меншому розмірі плати за оброблення заяви про оформлення візи (наприклад, 35 євро в країні Євросоюзу); 2) звільненні окремих категорій громадян від плати за оброблення заяви про оформлення візи; 3) зменшеному переліку документів, достатніх для підтвердження мети подорожі; 4) визначенні категорій громадян, яким у порядку, визначеному міжнародним договором, оформлюються багаторазові візи строком на п'ять років, на один рік та на строк від двох до п'яти років тощо.

Більшість відмінностей між положеннями цих угод зводиться до визначення категорій осіб, яким уряд тієї або іншої держави дозволяє оформити візу на спрощених умовах. В решті ж істотних умов ці угоди абсолютно однакові.

Також варто виділяти угоди про спрощення, якими повністю встановлюється/змінюється порядок отримання віз, та угоди про спрощення, якими визначаються окремі умови оформлення віз.

Наступними слід розглянути угоди про скасування візового режиму як різновиду міжнародних договорів про лібералізацію візового режиму та надати їх характеристику. Пропонуємо це здійснити на прикладі наступних угод: між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Корея про звільнення від оформлення віз громадян, які користуються офіційними та службовими паспортами від 23 вересня 2013 р.¹; між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Колумбія про звільнення від оформлення віз громадян, які користуються дипломатичними, службовими та/або офіційними паспортами від 21 серпня 2013 р.²; між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Сербія про відмову від візових вимог для громадян від 31 травня 2011 р.³

¹ Угода про звільнення від оформлення віз громадян, які користуються офіційними та службовими паспортами 2013 (Кабінет Міністрів України та Уряд Республіки Корея). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/410_036> (2018, квітень, 21).

² Угода про звільнення від оформлення віз громадян, які користуються дипломатичними, службовими та/або офіційними паспортами 2013 (Кабінет Міністрів України та Уряд Республіки Колумбія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/170_003> (2018, квітень, 21).

³ Угода про відмову від візових вимог для громадян 2011 (Кабінет Міністрів України та Уряд Республіки Сербія). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/893_005> (2018, квітень, 21).

Передусім зауважимо, що міжнародні договори про скасування візового режиму можна поділити на два види: а) ті, що скасовують візовий режим для окремих категорій громадян; б) ті, що скасовують візовий режим для усіх громадян.

Відповідно, тексти між цими угодами не співпадатимуть тим же чином, що й у розглянутих вище угодах про спрощення візового режиму, які були класифіковані за суб'єктом укладення угоди, що меншою мірою впливає на зміст угоди, аніж категорії осіб (та умови, за яких для них скасовуватиметься візовий режим).

Отже, можемо підсумувати, що угоди про скасування візового режиму, незалежно від того, стосуються вони окремих категорій громадян чи усіх громадян країни без виключення, містять умови перетину кордону та перебування на території іншої з держави без оформлення візи у загальному чи спрощеному порядку. Водночас, безвізовий режим, який запроваджується у такий спосіб, не є абсолютним, оскільки можливість користуватись його перевагами безпосередньо залежить від дотримання низки умов: 1) строків перебування громадян на території іншої з держав – сторін договору (від 30 до 90 днів, залежно від типу угоди); 2) наявності у громадян, визначених у цих угодах, документів, на підставі яких можливе безвізове перетинання кордону.

До речі, якщо порівняти ці угоди з угодами про спрощення візового режиму, то останні дозволяють громадянам перебувати на території іншої з держав (із візою, оформленою у спрощеному порядку) до 90 днів за період 180 днів (ч. 1 ст. 1 Угоди з Урядом Ісландії).

Таким чином, підсумовуючи викладене, зазначимо, що міжнародні договори про спрощення візового режиму та про скасування візового режиму становлять собою різновиди більш загальної групи – міжнародних договорів про лібералізацію візового режиму. При цьому, відрізняються вони між собою за низкою важливих критеріїв, а саме залежно від: строків перебування громадян; категорій громадян, на яких поширюються умови, викладені у договорах; документів, необхідних для перетинання кордону та перебування на території іншої з держав; і, насамкінець, наявності/відсутності вимог з приводу обов'язкового оформлення віз у загальному чи спрощеному порядку. Перерахованим не вичерпуються існуючі відмінності, однак вони, на нашу думку, є основними.

References:

1. Nimko, O.B., Mamchur, S.M. (2016). Administratyvno-pravove rehuliuвання readmisii v Ukraini [Administrative and legal regulation of readmission in Ukraine], *Forum prava* [Forum of law], 4, 229-235. <http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7915/1/FP_2016_4_229-235.pdf> [in Ukrainian]. (2018, April, 12).
2. Kuryliuk, Yu.B. (2013). Readmisiiia osib: dosvid Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Readmission of persons: experience of the State Border Guard Service of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy* [Scientific Bulletin of the State Border Guard Service of Ukraine], 3, 35. [in Ukrainian].
3. Mitriaieva, S.I. (2014) Liberalizatsiia vizovoho rezhymu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom [Liberalization of the visa regime between Ukraine and the European Union.]. *Stratehichni priorytety* [Strategic priorities], 2 (31), 146-153. [in Ukrainian].
4. Shenderovska, A.V. (2013). Kharakterystyka vzaiemovidnosyn mizh Ukrainoiu ta YeS u vizovii sferi u period 1991-2005 rokiv [Characteristic of Ukraine-EU visa relations in the period 1991-2005]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava* [Journal of the Kyiv University of Law], 3, 391-395. [in Ukrainian].
5. *Uhoda pro umovy vzaiemnykh poizdok hromadian 2011* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Turetskoi Respubliky) [Agreement on conditions of mutual travel of citizens 2011 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/792_078> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
6. *Uhoda pro umovy vzaiemnykh poizdok hromadian 2015* (Uriad Ukrainy ta Uriad Respubliky Chyli) [Agreement on conditions of mutual travel of citizens 2015 (the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Chile)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/152_010> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
7. *Uhoda pro umovy vzaiemnykh poizdok hromadian 2000* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Respubliky Uzbekystan) [Agreement on conditions of mutual travel of citizens 2000 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Uzbekistan)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/860_050> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
8. *Uhoda pro umovy poizdok hromadian 2003* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Uhorskoj Respubliky) [Agreement on conditions of travel of citizens 2003 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Hungarian Republic)]. *Ofitsiynyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/348_039> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).

9. *Uhoda pro umowy poizdok hromadian 2003* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Respubliky Polshcha). [Agreement on conditions of travel of citizens 2003 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Poland)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/616_043> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
10. *Uhoda pro bezvizovi poizdky hromadian 1999* (Kabinet Ministriv Ukrainy i Vykonavcha Vlada Hruzii). [Agreement on visa-free travel of citizens 1999 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Executive Authorities of Georgia)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/268_052> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
11. *Uhoda pro bezvizovi poizdky hromadian 2009* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Respubliky Bilorus). [Agreement on visa-free travel of citizens 2009 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Belarus)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/112_160> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
12. *Uhoda pro bezvizovi poizdky hromadian 2001* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Respubliky Moldova). [Agreement on visa-free travel of citizens 2001 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Moldova)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/498_062> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
13. *Uhoda pro umowy vzaiemnykh bezvizovykh poizdok hromadian z dyplomatychnymy ta sluzhbovymy pasportamy 1995* (Uriad Ukrainy ta Uriad Federatyvnoi Respubliky Brazylia). [Agreement on conditions of mutual visa-free travel of citizens with diplomatic and service passports 1995 (the Government of Ukraine and Government of the Federative Republic of Brazil)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/076_003> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
14. *Uhoda pro bezvizovi poizdky hromadian po dyplomatychnykh ta sluzhbovykh pasportakh 2002* (Kabinet Ministriv Ukrainy i Uriad Respubliky Albaniia). [Agreement on visa-free travel of citizens on diplomatic and service passports 2002 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Albania)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/008_003> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
15. *Uhoda pro bezvizovi poizdky hromadian po dyplomatychnykh ta sluzhbovykh pasportakh 1998* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Hvineiskoi Respubliky). [Agreement on visa-free travel of citizens on diplomatic and service passports 1998 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Guinea)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/324_004> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
16. *Uhoda pro vzaiemni poizdky hromadian 2001* (Kabinet Ministriv Ukrainy i Uriad Respubliky Bolhariia). [Agreement on mutual travel of citizens 2001 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Bulgaria)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/100_058> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
17. *Uhoda pro umowy vzaiemnykh poizdok hromadian 1995* (Uriad Ukrainy ta Uriad Respubliky Kuba). [Agreement on conditions of mutual travel of citizens 1995 (the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Cuba)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/192_013> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
18. *Uhoda pro umowy vzaiemnykh bezvizovykh poizdok hromadian z dyplomatychnymy ta sluzhbovymy pasportamy 1995* (Uriad Ukrainy ta Uriad Federatyvnoi Respubliky Brazylia). [Agreement on conditions of mutual visa-free travel of citizens with diplomatic and service passports 1995 (the Government of Ukraine and Government of the Federative Republic of Brazil)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/076_003> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
19. *Uhoda pro bezvizovi poizdky hromadian po dyplomatychnykh ta sluzhbovykh pasportakh 2002* (Kabinet Ministriv Ukrainy i Uriad Respubliky Albaniia). [Agreement on visa-free travel of citizens on diplomatic and service passports 2002 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Albania)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/008_003> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
20. *Uhoda pro vidmovu vid vizovykh vymoh dlia osib, yaki korystuiutsia pasportamy hromadianyna abo sluzhbovymy pasportamy Ukrainy ta Derzhavy Izrail 2010* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Derzhavy Izrail). [Agreement on the waiver of visa requirements for holders of national and service passports of Ukraine and of the State of Israel 2010 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the State of Israel)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/376_042> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
21. *Uhoda pro bezvizovi poizdky hromadian po dyplomatychnykh ta sluzhbovykh pasportakh 2002* (Kabinet Ministriv Ukrainy i Uriad Respubliky Albaniia). [Agreement on visa-free travel of citizens on diplomatic and service passports 2002 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Albania)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/008_003> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).

22. *Uhoda pro umovy vzaiemnykh bezvizovykh poizdok hromadian z dyplomatychnymy ta sluzhbovymy pasportamy 1995* (Uriad Ukrainy ta Uriad Federatyvnoi Respubliky Brazylia). [Agreement on conditions of mutual visa-free travel of citizens with diplomatic and service passports 1995 (the Government of Ukraine and Government of the Federative Republic of Brazil)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/076_003> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
23. *Uhoda pro vzaiemni poizdky hromadian 2001* (Kabinet Ministriv Ukrainy i Uriad Respubliky Bolharia). [Agreement on mutual travel of citizens 2001 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Bulgaria)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/100_058> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
24. *Uhoda pro sproshchennia oformlennia viz 2007* (Ukraina ta Yevropeiske Spivtovarystvo). [Agreement on the facilitation of the issuance of visas 2007 (Ukraine and European Community)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_850> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
25. *Uhoda pro vnesennia zmin do Uhody mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Spivtovarystvom pro sproshchennia oformlennia viz 2012* (Ukraina ta Yevropeyskyi Soiuz). [Agreement on amendments to the Agreement between Ukraine and European Community on the facilitation of the issuance of visas 2012 (Ukraine and European Union)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_b15> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
26. *Uhoda pro vzaiemne skasuvannia vizovoho rezhymu dlia vlasnykiv dyplomatychnykh, sluzhbovykh ta spetsialnykh pasportiv 2003* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Shveitsarska Federalna Rada) [Agreement on mutual abolishing of visa regime for owners of diplomatic, service and special passports 2003 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Swiss Federal Council)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/756_021> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
27. *Uhoda pro vzaiemne skasuvannia vizovoho rezhymu dlia pred'iyavnykiv dyplomatychnykh, sluzhbovykh ta spetsialnykh pasportiv 2014* (Uriad Ukrainy ta Uriad Tuniskoi Respubliky) [Agreement on mutual abolishing of visa regime for holders of diplomatic, service and special passports 2014 (the Government of Ukraine and the Government of Tunisia)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/788_013> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
28. *Regulation listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement 2001* (The Council of the European Union). *EUR-LEX* <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32001R0539>> [in English]. (2018, April, 21).
29. *Regulation establishing a community code on the rules governing the movement of persons across borders (schengen borders code) 2006* (European Parliament and European Council). *EUR-LEX* <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32006R0562>> [in English]. (2018, April, 28).
30. *Reglament ob ustanovlenii pravil v otnoshenii malogo pogranychnogo dvizheniya na vneshnih suhoputnykh granichakh gosudarstv-chlenov i ob izmenenii polozhenij Shengenskoj konvencii 2006* (Evropejskij Parlament i Evropejskij Sovet). [Regulation laying down rules on local border traffic at the external land borders of the Member States and amending the provisions of the Schengen Convention 2006 (the European Parliament and the Council of the European Union)]. *Oficial'nyj sait Verhovnogo Soveta Ukrainy*. [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_919> [in Russian]. (2018, April, 28).
31. *Regulation establishing a Community Code on Visas (Visa Code) 2009* (European Parliament and European Council). *EUR-LEX* <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32009R0810>> [in English]. (2018, April, 28).
32. *Uhoda pro sproshchennia oformlennia viz 2007* (Ukraina ta Yevropeiske Spivtovarystvo) [Agreement on the facilitation of the issuance of visas 2007 (Ukraine and European Community)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_850> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
33. *Uhoda pro sproshchennia oformlennia viz 2007* (Kabinet Ministriv Ukrainy i Uriad Korolivstva Daniia) [Agreement on the facilitation of the issuance of visas 2007 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Kingdom of Denmark)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/208_016> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
34. *Uhoda pro vzaiemne skasuvannia vizovoho rezhymu dlia vlasnykiv dyplomatychnykh, sluzhbovykh ta spetsialnykh pasportiv 2003* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Shveitsarska Federalna Rada) [Agreement on mutual abolishing of visa regime for owners of diplomatic, service and special passports 2003 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Swiss Federal Council)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/756_021> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
35. *Uhoda pro vidmovu vid vizovykh vymoh dlia hromadian 2011* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Respubliky Serbiia) [Agreement on the waiver of visa requirements for citizens 2011 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Serbia)]. *Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/893_005> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).

36. *Uhoda pro bezvizovi poizdky hromadian 1999* (Kabinet Ministriv Ukrainy i Vykonavcha Vlada Hruzii). [Agreement on visa-free travel of citizens 1999 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Executive Authorities of Georgia)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/268_052> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
37. *Uhoda pro vzaiemni poizdky hromadian 2002* (Kabinet Ministriv Ukrainy i Uriad Respubliky Tadzhykystan). [Agreement on mutual travel of citizens 2002 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Tajikistan)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/762_010> [in Ukrainian]. (2018, April, 28).
38. *Uhoda pro skasuvannia vizovykh vymoh dlia pred'iavnykh dyplomatychnykh, sluzhbovykh ta ofitsiinykh pasportiv 2008* (Uriad Ukrainy ta Uriad Korolivstva Tailand). [Agreement on abolishing of visa requirements for holders of diplomatic, service and official passports 2008 (the Government of Ukraine and the Government of the Kingdom of Thailand)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/764_006> [in Ukrainian]. (2018, April, 28).
39. *Uhoda pro vnesennia zmin do Uhody mizh Kabinetom Ministriv Ukrainy ta Uriadom Korolivstva Daniia pro sproshchennia oformlennia viz 2014* (Kabinet Ministriv Ukrainy i Uriad Korolivstva Daniia). [Agreement on amendments to the Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Kingdom of Denmark on the facilitation of the issuance of visas 2014 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Kingdom of Denmark)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/208_030> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
40. *Uhoda pro umovy vzaiemnykh bezvizovykh poizdok hromadian 1993* (Uriad Ukrainy ta Uriad Sotsialistychnoi Respubliky Vietnam). [Agreement on conditions of mutual visa-free travel of citizens 1993 (the Government of Ukraine and the Government of the Socialist Republic of Vietnam)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/704_017> [in Ukrainian]. (2018, April, 28).
41. *Uhoda pro umovy vzaiemnykh bezvizovykh poizdok hromadian z dyplomatychnymy ta sluzhbovymy pasportamy 1995* (Uriad Ukrainy ta Uriad Federatyvnoi Respubliky Brazylia). [Agreement on conditions of mutual visa-free travel of citizens with diplomatic and service passports 1995 (the Government of Ukraine and Government of the Federative Republic of Brazil)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/076_003> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
42. *Uhoda pro sproshchennia oformlennia viz 2007* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Yevropeiske Spivtovarystvo). [Agreement on the facilitation of the issuance of visas 2007 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and European Community)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_850> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).
43. *Uhoda pro zvlennia vid oformlennia viz hromadian, yaki korystuiutsia ofitsiynymy ta sluzhbovymy pasportamy 2013* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Respubliky Koreia). [Agreement on the exemption from application of visas for citizens using official and service passports 2013 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Korea)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/410_036> [in Ukrainian]. (2018, April, 28).
44. *Uhoda pro zvlennia vid oformlennia viz hromadian, yaki korystuiutsia dyplomatychnymy, sluzhbovymy ta/abo ofitsiynymy pasportamy 2013* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Respubliky Kolumbiia). [Agreement on the exemption from application of visas for citizens using diplomatic, service and/or official passports 2013 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Colombia)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/170_003> [in Ukrainian]. (2018, April, 28).
45. *Uhoda pro vidmovu vid vizovykh vymoh dlia hromadian 2011* (Kabinet Ministriv Ukrainy ta Uriad Respubliky Serbiia). [Agreement on the waiver of visa requirements for citizens 2011 (the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Serbia)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/893_005> [in Ukrainian]. (2018, April, 21).